

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

สภาพปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอำเภอสายบุรี
จังหวัดปัตตานี

Problems and Guidelines for Enhancing Life Skills of Students in *Pondok* Institutes in
Saiburi District, Pattani Province

ซารีฮาน บรรองประสาน^{1*} ซัมซุ สาอุ² และสุไม บิลไบ³

Sarihan Banchongprasan^{1*}, Samsoo Sa-U² and Sumai Binbai³

^{1*} นักศึกษาปริญญาโท, สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการบริหารและการจัดการการศึกษาอิสลาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการสอนอิสลามศึกษา

คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์สำรวจสภาพปัญหาและศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอำเภอสายบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน ศิษย์เก่าสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน ทำการเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์กลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ผลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบด้วยวิธีสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะด้านทักษะชีวิต ได้แก่ การปรับตัว กระบวนการคิดและการจัดการอารมณ์ แรงจูงใจ การสื่อสาร ทักษะทางดิจิทัล และความแหว่ไทางวัฒนธรรม และ 2) แนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ได้แก่ ทักษะการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการตระหนักรู้ในตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางดิจิทัล ทักษะผู้ประกอบการ และทักษะความแหว่ไทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต, ผู้เรียน, สถาบันศึกษาปอเนาะ, อำเภอสายบุรี

Abstract

This qualitative research aims to explore the problem conditions and approaches for enhancing the life skills of learners in *Pondok* institutes, SaiBuri District. Key informants consisted of 5 volunteer teachers and 5 alumni of *Pondok* institutes chosen by purposive

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

sampling method. Focus group interviews were conducted to collect data and content analysis was used to reach the results with the triangular method. The results reveal that: 1) problems related to learners in *Pondok* institutes in terms of life skills comprised of adaptation, thought process and emotional management, motivation, communication, and digital skills. and cultural sensitivity, 2) the proposed life skills of learners in *Pondok* institutes were self-awareness skills effective communication skills, creative thinking skills, digital literacy skills, entrepreneurial skills, and cultural sensitivity skills.

Keywords : Life skills, learner, *Pondok* institute, Saiburi district

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้มุ่งพัฒนาคนไทย ที่สอดคล้องกับทักษะชีวิต โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ภานุมาศ หมอสินธ์ พรทิพย์ ครามจันทิก อธิฤทธิ ลิลาอุษฎ์เลิศ เกษม ศุภสิทธิ์ และอินทรา มุงเมือง, 2564) ซึ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มี คุณภาพนั้น ต้องเน้นสร้างทักษะใหม่ๆให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของยุคปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับทักษะ ด้านสารสนเทศและการสื่อสาร รวมไปถึงทักษะในการดำรงชีวิต โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนนั้น ต่างต้องพัฒนา ทักษะและกระบวนการของตนเองที่แตกต่างกัน การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนจึงจำเป็นต้องมีรูปแบบใหม่ ๆ ที่ เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น การจัดการเรียนรู้แบบ ห้องเรียนกลับด้าน การเรียนรู้แบบจริง และการเรียนรู้แบบการสอนให้น้อยเรียนรู้ให้มาก ทั้งหมดนี้สอดคล้อง กับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้ที่มีทักษะ สามารถดำรงชีวิตและ ประกอบอาชีพในสังคมได้ (ฐิตินันท์ ดาวศรี พรนภา ทิพย์กองลาด พีรพล เข้มผง สมเชาว์ ดับโศรก สุทธิดา เฟ่ง พิศ วรวัฒน์ วิศรุตไพศาล และจันทร์คม ภูติอริยวัฒน์, 2561; เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา, 2565)

สถาบันการศึกษาปอเนาะ เป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของมุสลิมใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ งานวิจัยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศาสนาและรักษาไว้ซึ่ง อัตลักษณ์ของผู้คนในพื้นที่ (สุทิพย์ พูลสวัสดิ์ พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และธนภัทร์ เต็มรัตน์กุล, 2564) อย่างไรก็ตาม เมื่อมีการปรับเปลี่ยนของยุคสมัย การจัดการเรียนการสอนและความคาดหวังของสถาบันการศึกษา ปอเนาะก็มีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยงานวิจัยของ สุริยา หะยีเหย็บ (2564) พบว่า ในกระบวนการจัด การศึกษานั้น นอกจากจะต้องควรกำหนดเป้าหมายให้มีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ ส่งเสริมและ สนับสนุนการพัฒนาด้านการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อการเรียน การสอน ควรจัดเผยแพร่

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

ผลงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินโดยสถาบันศึกษาปอเนาะเพื่อให้สังคมได้เรียนรู้และเข้าใจแล้ว ควรต้องจัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการเป็นผู้นำองค์กรและการคิดสร้างสรรค์ จัดทำกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับอาชีพแก่ผู้เรียนเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ซึ่งสอดคล้องกับทักษะชีวิตของผู้เรียนที่นอกเหนือจากความรู้ด้านศาสนา

อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลางถึงยากจน เป็นกลุ่มเสี่ยงและมีความเปราะบางต่อการชักชวนไปในทางที่ไม่ถูกต้อง เช่น การเสพยาเสพติด ความหลงผิดกับขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่ บางส่วนอาจอยู่ในกลุ่มเห็นต่างที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) จึงมอบภารกิจให้สถานศึกษา กศน.ทุกอำเภอในจังหวัดชายแดนภาคใต้ขับเคลื่อนภารกิจการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนควบคู่กับการเรียนศาสนา โดยมีครูอาสาสมัครในสถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นกลไกสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพ นอกเหนือจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะแล้ว ยังส่งเสริมศักยภาพอื่นๆ ประกอบด้วย กิจกรรมทักษะชีวิต กิจกรรมส่งเสริมการรู้ทักษะภาษาไทย กิจกรรมฝึกทักษะอาชีพ กิจกรรมน้อมนำศาสตร์พระราชามาเป็นแนวทางการพัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะ กิจกรรมขับเคลื่อนชมรมอาสาพัฒนาปอเนาะ เป็นต้น

ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอำเภอ สายบุรี จากปัญหาดังกล่าวที่มีความน่าสนใจและมีการวิจัยที่จำกัด โดยงานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม (Manmanah, Lanui and Makeng, 2019) แต่การวิจัยในสถาบันการศึกษาปอเนาะยังมีอยู่จำกัด หากครูมีการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ก็จะเป็นผลดีที่ผู้เรียนจะได้พัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสในการยกระดับการเรียนรู้ของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอำเภอสายบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอำเภอสายบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เน้นการศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะด้านทักษะชีวิต และหาแนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนสำหรับครูในการจัดกิจกรรมทักษะชีวิตในสถาบันศึกษาปอเนาะอำเภอสายบุรี โดยทำการศึกษากลุ่มประชากร คือ ครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน และศิษย์เก่า จำนวน 5 คน ระหว่างวันที่ 15 พฤษภาคม 2566 ถึงวันที่ 15 เดือนมิถุนายน 2566

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเชิงกรณีศึกษา (Case study research method) มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน ศิษย์เก่าสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน เลือกโดยใช้วิธีการแบบจำเพาะเจาะจง กล่าวคือ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ของ กศน.ทั้งในระดับนโยบาย ผู้ปฏิบัติ ผลผลิต และผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถทวนสอบข้อมูล (Triangulation) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อีกด้วย

เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของผู้เรียน และแนวคิดและปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตดังกล่าว โดยร่างแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน (มีค่า IOC มากกว่า .8) มีการปรับแก้และนำมาใช้ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าเพื่อความถูกต้องของข้อมูล และนำเสนอข้อมูลแก่ผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งเพื่อตรวจทาน มีระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือนวันที่ 15 พฤษภาคม 2566 ถึงวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ.2566 โดยผู้วิจัยได้ทำการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลในการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกบุคลากรในกศน. โดยแบ่งเป็นประเภทครูผู้สอน จำนวน 5 คน และแบ่งเป็นประเภทศิษย์เก่าผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ จำนวน 5 คน ในส่วนของครูผู้สอนเป็นเพศหญิง จำนวน 3 คน และเพศชาย จำนวน 2 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี อายุอยู่ในช่วง 37-45 ปี ประสบการณ์การทำงานมากที่สุด 15 ปี และน้อยที่สุด 2 ปี ส่วนศิษย์เก่าผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งหมด 5 คน เป็นเพศชาย 5 คน จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 5 คน อายุอยู่ในช่วง 21-35 ปี

2. ปัญหาที่เกี่ยวข้องในด้านทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ

จากการสอบถามของครูผู้สอนและศิษย์เก่า ได้ข้อสรุปปัญหาที่เกี่ยวข้องในด้านทักษะชีวิตของผู้เรียนมีดังนี้

2.1 ปัญหาด้านการปรับตัว เช่น ผู้เรียนที่เป็นนักเรียนใหม่ ต้องอาศัยระยะเวลาพอสมควรในการปรับตัว บางคนโดนรังแกจากรุ่นพี่จากเพื่อน ถูกขโมยของในหอพัก ถูกชักจูงจากเพื่อนที่ติดยา และบางคนโดนล้อเลียน โดนตั้งข้อรังเกียจ จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนได้ ตามที่พ่อแม่ผู้ปกครองคาดหวัง และผู้เรียนก็ต้องกลับไปอยู่ในสังคมที่เต็มไปด้วยยาเสพติดเหมือนเดิม และถูกชักจูงไปเกี่ยวข้องกับปัญหาความมั่นคงของชายแดนใต้ โดยครูผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะบางคนเข้ามาเรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะไม่ได้สมัครใจ แต่มาเรียนโดนบังคับจาก พ่อแม่ผู้ปกครองให้มาเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้แยกกับ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

สังคมเพื่อนที่บ้าน เช่น เพื่อนที่ติดยาเสพติด และเพื่อนที่ซุกจุกในทางที่ไม่ดี ทำให้ผู้เรียนเข้ามาเรียนแล้วไม่สามารถปรับตัว และอยู่ในกฎของสถาบันศึกษาปอเนาะได้ ทำให้ผู้เรียนต้องย้ายออกจากสถาบันศึกษาปอเนาะกลับบ้านหรือไม่ก็ย้ายไปเรียนที่อื่นต่อ”(ครูผู้สอนคนที่ 2) ความเห็นของรุ่นพี่ที่กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า “บางคนก็เกรมาจากบ้าน ติดยา คุยกู้เรื่อง แกรมก้าวร้าวมาก ทำให้รุ่นพี่ต้องควบคุมอย่างมาก ทำให้บางคนรับได้และรับไม่ได้ จนทำให้ครอบครัวต้องมารับกลับบ้าน”(ศิษย์เก่าคนที่ 1) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูที่กล่าวถึงการปรับตัวของนักเรียนใหม่ว่า “ผู้เรียนที่มาใหม่ไม่สามารถปรับตัวกับสภาพ และกฎของสถาบันศึกษาปอเนาะ จึงทำให้ผู้เรียนต้องใช้เวลาพอสมควรพอที่จะปรับตัวได้ระหว่างเพื่อน และสภาพแวดล้อมในสถาบันศึกษาปอเนาะ” (ครูผู้สอนคนที่ 3)

2.2 กระบวนการคิดและการจัดการอารมณ์ เช่น ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะส่วนใหญ่ผู้เรียนเป็นเพศชาย อยู่ในช่วงอายุ 15-35 ปี ซึ่งจะอยู่ในช่วงวัยรุ่น จึงทำให้เกิดปัญหาทะเลาะวิวาทระหว่างเพื่อนด้วยกันได้บ่อย และผู้เรียนใช้แก้ปัญหาด้วยความรุนแรงจึงไม่สามารถอยู่ในสังคมได้ ผู้เรียนที่อ่อนแอกว่าก็ไม่กล้าอยู่ในสถาบันศึกษาปอเนาะจึงต้องย้ายหรือลาออก ดังที่ครูผู้สอนและรุ่นพี่ได้กล่าวว่า “สรุปปัญหาที่ทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะที่จะต้องส่งเสริมเสริมอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การคิด การตัดสินใจ การแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตประจำวัน เพราะมันเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนจะต้องมีแล้วสามารถอยู่ร่วมกันได้”(ครูผู้สอนคนที่ 4) “ผู้เรียนบางคนชอบแกล้ง หยอกล้อ ล้อเลียนในปมด้อยของอีกคน จึงทำให้บางคนรับไม่ได้ บวกกับมีอารมณ์ร้อน เอะอะก็ใช้กำลัง ใช้ความรุนแรง ในการแก้ปัญหา ไม่ยับยั้งอารมณ์ ชกต่อยกันที่สุดในที่สุด” (ศิษย์เก่าคนที่ 2) และคำกล่าวของครูผู้สอนอีกคน “ผู้เรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการจัดการอารมณ์ ตลอดจนการอยู่ร่วมกันในสังคม จึงทำให้ความรุนแรงเกิดขึ้นบ่อย บางครั้งเชื่อกันง่ายโดยไม่ไตร่ตรองความคิด แล้วหลงเชื่อไปในที่สุด”(ครูผู้สอนคนที่ 2)

2.3 ปัญหาด้านแรงจูงใจ เช่น ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ มาจากครอบครัวที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นฐานะ การเลี้ยงดู จึงทำให้ ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะบางคนขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ดังที่ครูผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ผู้เรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ พอมีพอกิน และบางคนก็กำพร้า ทำให้ผู้เรียนเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจ ยอมผู้อื่นตลอดโดยเฉพาะเพื่อนที่มีเหนือกว่า รู้สึกเหมือนตัวเองเป็นผู้ตาม” (ครูผู้สอนคนที่ 5) “เด็กปอเนาะที่เรียนประจำ ไม่มีความคิดเป็นผู้ใหญ่ทั่วไป จึงง่ายในการซุกจุก เช่น ยาเสพติด และหนีเที่ยว ฉะนั้นจะต้องมีครูที่ต้องเข้าใจในตัวผู้เรียนอย่างมาก”(ครูผู้สอนคนที่ 1) “สถาบันศึกษาปอเนาะเป็นสถานที่อบรมในด้านศาสนา แต่ผู้เรียนบางคนขาดทักษะชีวิต พอกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิม ทำให้ตัวเองง่ายในการถูกซุกจุกในทางที่ไม่ดี ฉะนั้นเราจะต้องส่งเสริมทักษะชีวิตที่จำเป็น เพื่อเด็กจะได้ยึดมั่นในความคิด ความดีไว้” (ศิษย์เก่าคนที่ 3) “เด็กบางคนอยากมีทักษะในการประกอบอาชีพ อยากมีรายได้เสริม จะได้ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว ขายเป็นหรืออะไรก็ได้ที่ลงทุนน้อย ๆ แต่กำไรพอกินได้จะได้ไม่เป็นภาระของผู้ปกครอง” (ครูผู้สอนคนที่ 3)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

2.4 ทักษะด้านการสื่อสาร ครูและนักเรียนส่วนใหญ่จะใช้ภาษาayiเป็นภาษาแม่ เหตุนี้จึงพบว่าครูทุกคนพบปัญหาเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยของผู้เรียน เพราะผู้เรียนนิยมพูดภาษาถิ่นเป็นหลักทำให้ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ ดังที่ครูผู้สอนได้กล่าวไว้ว่า “ผู้เรียนเข้าเรียนมาก็พูดภาษามลายู ถึงจะเป็นคาบเรียนสามัญก็พูดภาษามลายูกัน เหมือนที่ครูบางท่านบอกว่าครูมุสลิมด้วยกันไม่ต้องพูดภาษาไทย ถ้าไม่มีคนไทยพุทธหรือคนอื่นเข้ามาพูดภาษาไทย เขาก็จะไม่พยายามพูดภาษาไทยเท่าไร” (ครูผู้สอนคนที่ 2) ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีข้อจำกัดเรื่องการสื่อสารภาษาไทย ดังที่ครูผู้สอนคนหนึ่งได้กล่าวว่า “ผู้เรียนขาดทักษะในการพูด ขาดความมั่นใจไม่กล้าแสดงออกในที่สาธารณะ” (ครูผู้สอนคนที่ 5)

2.5 ทักษะด้านดิจิทัล ในการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านเทคโนโลยีไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถาบันศึกษาปอเนาะ จึงทำให้ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะเรียนเฉพาะหนังสือที่ศาสนาเท่านั้น ดังที่ครูผู้สอนท่านหนึ่งได้กล่าวว่า “ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะไม่สามารถเรียนรู้จากโลกออนไลน์จึงทำให้ความรู้แคบ และไม่สามารถใช้เทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีไม่ทันสื่อเทคโนโลยี ทำให้โดนหลอกง่าย” (ครูผู้สอนคนที่ 1) “บางคนโดนหลอกง่ายให้ เสียเงินค่าเกมออนไลน์ บางคนเล่นเกมพนันบอล” (รุ่นพี่คนที่1)

2.6 ทักษะความแวดไวทางวัฒนธรรม การอยู่ในสถาบันปอเนาะที่มีแต่มุสลิม ทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ความแตกต่างของวัฒนธรรมและศาสนาของต่างศาสนิกและชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งเป็นบริบทของสังคมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจที่จำกัดในเรื่องดังกล่าว ส่งผลให้เกิดความรู้สึกแปลกแยกกับผู้ที่แตกต่างกับตนเอง ดังที่ครูผู้สอนได้กล่าวไว้ว่า “ผู้เรียนไม่ค่อยเปิดใจในการเรียนรู้ของความแตกต่างในพหุวัฒนธรรม และผู้เรียนบางคนปิดใจไม่รับรู้ถึงศาสนาวัฒนธรรม อื่นนอกจากศาสนาอิสลามทำให้ไม่เข้าใจกันกับคนอื่น ๆ ที่ต่างศาสนา และเห็นเป็นคนแปลกหน้ากัน” (ครูผู้สอนคนที่ 3)

3.แนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในสถาบันการศึกษาปอเนาะ

จากปัญหาในข้างต้น เมื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึง แนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนในสถาบันการศึกษาปอเนาะ พบว่า มีรูปแบบที่สามารถดำเนินการตามบริบทของสถาบันการศึกษาปอเนาะดังนี้

3.1 การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด

ทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันการศึกษาปอเนาะ เป็นอีกหนึ่งทักษะที่มีความจำเป็นกับผู้เรียนโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 เพราะนอกจากผู้เรียนจะต้องเป็นผู้มีความรู้แล้ว ผู้เรียนยังต้องเป็นผู้มีทัศนคติและจิตใจที่มั่นคง เพื่อพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ดังที่ครูผู้สอนได้กล่าวไว้ว่า “ผู้เรียนในสถาบันการศึกษาปอเนาะบางคนที่สมัครใจเรียนด้วยความเต็มใจ เป็นแบบอย่างให้กับเพื่อนๆ แสดงว่าเขามีทักษะที่จำเป็นแล้วสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับสังคมได้ และทำงานร่วมกับสังคมได้” (ครูผู้สอนคนที่ 1)

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

3.2 การส่งเสริมแบบรายบุคคล

ผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะอยู่ในช่วงวัยรุ่น เป็นช่วงระยะเวลาในการเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและการเติบโตทางด้านจิตใจอย่างรวดเร็วและเป็นที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกมากกว่าพ่อแม่หรือครอบครัว มีความคิดเป็นอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์ เติบโตด้วยจินตนาการ และกล้าทำทลายตนเองให้ลองทำสิ่งใหม่ เป็นวัยของการลองผิดลองถูก เป็นวัยจุดเปลี่ยนของชีวิตและเป็นช่วงเวลาในการพัฒนาศักยภาพด้านดีของตนเอง เป็นช่วงวัยที่ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างเพื่อน และการเสริมสร้างทักษะทางด้านสังคม ดังนั้นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในทางสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี รู้จักเอาใจใส่ผู้อื่น และสามารถจัดการกับชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี และครุมีความใส่ใจ และรู้จักลักษณะนิสัยของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดังที่ศิษย์เก่าได้กล่าวไว้ว่า “ต้องระวังเป็นอย่างมากสำหรับ เด็กปอเนาะที่มีปัญหาอยู่แล้ว มาอยู่ด้วยกัน จะต้องแยกแยะไป” (ศิษย์เก่าคนที่ 5)

3.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้/กิจกรรมเสริมหลักสูตร

ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น รู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่นมากขึ้น กล้าแสดงความคิดเห็น รู้ทันเทคโนโลยี สื่อสารได้ชัดเจนขึ้น สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้ ดังที่ศิษย์เก่าได้สะท้อนว่า “อยากให้ครูทำกิจกรรมบ่อยๆ เพื่อผู้เรียนจะได้พัฒนาและรู้จักเพื่อนได้มากขึ้น” (ศิษย์เก่าคนที่ 4)

อภิปรายผลการวิจัย

ปัญหาเกี่ยวกับทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันปอเนาะ จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า เยาวชนมีปัญหาเรื่องทักษะชีวิต พบปัญหาคือ กระบวนการคิดและการจัดการอารมณ์ แรงจูงใจ การสื่อสาร ทักษะทางดิจิทัลและความแหว่ทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาในสถาบันปอเนาะเน้นเรื่องของศาสนาเป็นหลัก ทำให้ประเด็นทักษะชีวิตในข้างต้นนั้นไม่ได้รับการจัดลำดับความสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของระบบการศึกษาในสถาบันที่เน้นด้านศาสนาเป็นหลักของสถาบันปอเนาะในชุมชนชายแดนใต้ (สุทิพย์ พูลสวัสดิ์ พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และธนภัทร์ เต็มรัตนะกุล, 2564) ซึ่งหากจะมีการพัฒนาทักษะชีวิตดังกล่าวในสถาบันปอเนาะนั้น สามารถเทียบเคียงกับงานวิจัยของ Manmanah, Lanui and Makeng (2019) ที่ได้อธิบายเรื่องปัจจัยเงื่อนไขภายในโรงเรียนครอบคลุมถึงวัฒนธรรมขององค์กรกลุ่ม แบบอย่างของครู โรงเรียนเสมือนบ้านหลังที่สอง สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน การเรียนรู้กับครูที่ไม่ใช่มุสลิม ตลอดจนการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อน

ส่วนแนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตของผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะที่พบจากการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ทักษะการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการตระหนักรู้ในตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการคิดสร้างสรรค์ ทักษะทางดิจิทัล ทักษะผู้ประกอบการ และทักษะความแหว่ทางวัฒนธรรม สอดรับกับ

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

แนวความคิดการพัฒนาทักษะชีวิตของเยาวชนมุสลิมของ Manmanah, Lanui and Makeng (2019) และ Muhammadong, Zainuddin, Bachtiar and Rizal (2022) ที่นำเสนอทักษะที่สำคัญสำหรับมุสลิมในโลกปัจจุบัน เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (ฐิตินันท์ ดาวศรี และคณะ, 2561).

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อมูลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนมีปัญหาทักษะชีวิต
2. ผู้บริหารและครูอาสาสมัครประจำสถาบันศึกษาปอเนาะ สามารถนำผลการศึกษาในครั้งนี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนในสถาบันศึกษาปอเนาะ

เอกสารอ้างอิง

ฐิตินันท์ ดาวศรี พรนภา ทิพย์กองลาด พีรพล เข้มผง สมเชาว์ ดับโศรก สุทธิดา เฟ่งพิศ วรวัฒน์ วิศรุต ไพศาล และจันทร์ศม ภูติอริยวัฒน์. (2561). แนวทางการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์*, 11(1), 59-74.

ภานูมาศ หมอสินธ์ พรทิพย์ ครามจันทิก อิทธิฤทธิ์ ลีลาคุชฎีเลิศ เกษม ศุภสิทธิ์ และอินทิรา มุงเมือง. (2564). พระราชบัญญัติการศึกษา : ความสำคัญต่อการจัดการเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 7(3), 74-86.

เยาวลักษณ์ เกสรเกศรา. (2565). *การพัฒนาแบบบริหารการเสริมสร้างทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนโรงเรียนบ้านหมากหัววัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการระดับชาติเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 22 วันที่ 16 สิงหาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์. หน้า 335-346.

สุทิพย์ พูลสวัสดิ์ พรพันธุ์ เขมคุณาศัย และธนภัทร์ เต็มรัตน์กุล. (2564). “ดालอ ปอเนาะจารีต” พื้นที่ผลิตซ้ำอัตลักษณ์มลายูมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้ความขัดแย้งกับนโยบายการศึกษาชาติปัจจุบัน. *วารสารอินทนิลทักษิณสาร*, 16(2), 22-35.

สุรียา หะยีเหี้ยบ. (2564). สภาพปัญหา ความคาดหวังและแนวทางการพัฒนาการศึกษาสถาบันศึกษาปอเนาะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล. *วารสารอัล-ฮิกมะฮฺ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 11(22), 219-233.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 6
วันที่ 6 กันยายน 2566

Manmanah,D., Lanui, A., & Makeng, M. (2019). Factors affecting Malay Muslim youth life skills development in Islamic private schools. *Walailak Journal of Social Sciences*, 12(2), 333-347.

Muhammadong, Zainuddin, M.S., Bachtiar, & Rizal, A. (2022). Strategies for improving life skills in learning Islamic religious education for students in Makassar. *TARBAWY: Indonesian Journal of Islamic Education*, 9(2), 1- 15. DOI: 10.17509/t.v9i2.51974